

KEMIKALIEPLAN FÖR GÖTEBORGS STAD

Reviderad version 2018

Förord

Kemikalieplanen syftar till att stadens egna verksamheter ska arbeta systematiskt för att nå miljömålet Giftfri miljö. På det viset kan vi också agera som föregångare i kemikaliearbetet. Inom Göteborgs Stads organisation använder vi tusentals kemiska ämnen. Lagstiftningen inom kemikalieområdet ger ännu inte tillräckligt stöd för att begränsa riskerna med alla dessa. Vår användning av kemikalier och varor bidrar därför till utsläpp av oönskade ämnen. Spridningen av farliga ämnen från varor är ett ökande problem. Vi har en möjlighet att minska dessa utsläpp och påverkan genom att medvetet styra vår användning. För att uppfylla vårt lokala miljömål för giftfri miljö behöver vi framförallt få bort de farligaste ämnena från kretsloppet.

Det lokala miljömålet för Giftfri miljö innebär att Göteborg ska vara så giftfritt att inte människor eller miljö påverkas negativt. Kemikalieplanen visar hur vi inom staden kan arbeta för att nå följande delmål till 2020:

- Minskad förekomst av miljögifter i barns vardag
- Utfasningsämnen ska inte användas eller släppas ut i Göteborg

Kemikaliearbetet i planen bidrar till ett förebyggande och systematiskt arbetssätt för att minska användningen av farliga ämnen. Viktiga delar är att dokumentera användningen av kemikalier och byta ut de farligaste ämnena (så kallade utfasningsämnen, inklusive hormonstörande ämnen på SIN-listan). Vi prioriterar utbyte av de farligaste ämnena i barnens miljöer och ställer kemikaliekraav vid upphandlingar.

Miljö- och klimatnämndens reglemente innebär ett ansvar att leda stadens miljöstrategiska processer, bland annat genom att ta fram planer och strategier för hela Göteborgs Stad. Miljöförvaltningen har på uppdrag av miljö- och klimatnämnden arbetat fram kemikalieplanen. Denna reviderade versionen är beslutad av miljö- och klimatnämnden utifrån verksamheternas erfarenheter av att arbeta med kemikalieplanen, uppföljningen av åtgärderna samt med hänsyn till kommande styrning av stadens miljö- och hållbarhetsarbete. Åtgärderna och prioriteringarna i kemikalieplanen är desamma som tidigare men tidplanen för genomförandet är framskjuten till 2020 vilket följer tidplanen för delmålen ovan. Prioriteringarna i det förebyggande kemikaliearbetet är oförändrade. Fokus på giftfri förskola finns kvar under en ny rubrik om barns miljöer vilket är ett förtydligande av att det bredare perspektivet finns med i kemikaliearbetet.

Inköp och upphandling (dåvarande Upphandlingsbolaget), trafikkontoret, lokalförvaltningen och stadsdelsförvaltningen Centrum var delaktiga i processen att ta fram kemikalieplanen. Arbetet har kommunicerats med nätverket för stadsdelarnas utvecklingsledare och stadens samrådsgrupp miljö. Det har också kommunicerats med Kemikalieinspektionen, dåvarande Miljöstyrningsrådet (nu Upphandlingsmyndigheten) samt miljöförvaltningarna i Stockholm, Malmö, Helsingborg och Västerås. För ytterligare förankring och delaktighet remitterades planen till samtliga nämnder och styrelser i Göteborgs Stad innan slutversionen beslutades i mars 2014.

Revideringen av kemikalieplanen är förankrad i miljöförvaltningens nätverk för utvecklingsledare miljö, tekniska förvaltningar och bolag, samt kemikalierådet och dess fokusgrupp om kemiska produkter och substitution.

Innehåll

Förord.....	3
Innehållsförteckning.....	4
Sammanfattning.....	5
Utgångspunkter.....	6
Åtgärder.....	8
Pådrivande kemikalieråd.....	8
Dokumentera och redovisa användningen av kemiska produkter.....	9
Fasa ut farliga ämnen i kemiska produkter.....	10
Ställ kemikaliekraV vid upphandling.....	11
A. Specifika kemikaliekraV.....	12
B. Ämnen i övriga varor ska redovisas	14
Göteborgs Stads prioriteringar.....	15
Tabell 1.1 Utfasningsämnen.....	16
Tabell 1.2 Hormonstörande ämnen.....	17
Tabell 2 Riskminskningsämnen.....	22
Ordlista.....	23

Sammanfattning

Syftet med kemikalieplanen är att Göteborgs Stad ska kunna bedriva ett förebyggande och systematiskt kemikaliearbete för att åstadkomma en giftfri miljö.

VIKTIGA UTGÅNGSPUNKTER

- samhällets gemensamma ansvar för att nå en giftfri miljö
- upphandling och inköp har betydelse
- barns exponering för farliga ämnen ska minska och är av högsta prioritet
- försiktighetsprincipen måste tillämpas för hormonstörande ämnen
- det lokala miljömålet för giftfri miljö
- miljöbalken och arbetsmiljölagsstiftningen.

FYRA KONKRETA ÅTGÄRDER

1. Ett kemikalieråd som driver och stödjer stadens arbete med att genomföra åtgärderna i planen.
2. Förvaltningar och bolag dokumenterar och redovisar användningen av märkningspliktiga kemiska produkter. Detta gäller även användningen genom inköpta tjänster och i entreprenadverksamhet.
3. Förvaltningar och bolag fasar ut de farligaste ämnena i kemiska produkter. Detta gäller även användningen genom inköpta tjänster och i entreprenadverksamhet.
4. Förvaltningen inköp och upphandling ställer i samarbete med kemikalierådet kemikaliekraV vid upphandling – i första hand för prioriterade varor, kemiska produkter samt övriga prioriterade produkter i barns vardag och följer upp dessa.

För alla åtgärder, utom den första, finns indikatorer som följs upp och redovisas i stadens miljörapport.

Den reviderade kemikalieplanen gäller fram till år 2020.

PRIORITERINGEN

Göteborgs Stads prioritering för att sluta använda de farligaste ämnena utgår från deras egenskaper. Kemikalieinspektionen delar in särskilt farliga kemiska ämnen i utfasningsämnen och riskminskningsämnen utifrån ämnens egenskaper.

De flesta utfasningsämnen har farliga egenskaper, till exempel cancerframkallande, mutagena eller hormonstörande. Hormonstörande ämnen kan påverka vår reproduktion och bidra till hälsoeffekter på lång sikt och väcker därför stora betänkligheter. De ingår i så många vardagsprodukter att arbetet med att fasa ut dem måste påbörjas i enlighet med försiktighetsprincipen. I väntan på gemensamma klassificeringskriterier för hormonstörande ämnen bedöms hormonstörande ämnen på SIN-listan (Substitute It Now) som utfasningsämnen i det interna kemikaliearbetet för Göteborgs Stad.

Riskminskningsämnen har farliga egenskaper som till exempel giftiga, allergiframkallande och miljöfarliga för vattenmiljön.

I kemikalieplanen tillämpas samma egenskapskriterier för utfasningsämnen och riskminskningsämnen som definieras i kemikalieinspektionens Prio-verktyg.

Läs mer om prioriteringar på sidan 15.

KEMIKALIEKRAV VID UPPHANDLING OCH INKÖP

Staden ska fasa ut varor och produkter som innehåller de farligaste ämnena. När det gäller varor är kännedomen om det faktiska innehållet av kemiska ämnen i en vara i många fall otillräcklig. Det förebyggande arbetet är därför extra viktigt. Det kan vi göra genom att ställa kemikaliekraV vid upphandling och att göra medvetna val vid inköp. Varor och produkter i barns miljöer har högst prioritet.

Utgångspunkter

MINSKA RISKERNA MED FARLIGA ÄMNEN!

Strategin för Sveriges arbete med en giftfri miljö, SOU 2012:38, beskriver vilka insatser som behövs för att uppnå det nationella miljömålet giftfri miljö. Giftfri miljö kopplar till flera av FN:s hållbarhetsmål inom Agenda 2030, till exempel målet om hållbar konsumtion och produktion för att förebygga avfall och möjliggöra återanvändning och återvinning av material.

Kemikalieinspektionens handlingsplan för giftfri vardag beskriver regeringens arbete med giftfri miljö fram till 2020. I den fastställs bland annat att barnen behöver skyddas bättre och att farliga ämnen i varor är ett växande problem. Målen och handlingsplanen för giftfri vardag är möjliga att omsätta på lokal nivå.

Samhällets gemensamma ansvar för att nå miljömålet

Alla delar av samhället – myndigheter, kommuner, näringsliv och det civila samhället – behöver bidra för att nå målet om en giftfri miljö. Konsumenter – såväl kommuner, statliga myndigheter, företag och enskilda – kan påverka utvecklingen genom att ställa krav på tillverkare och leverantörer att fasa ut farliga ämnen i de varor som saluförs.

Offentlig upphandling och inköp

Kommuner bör använda de möjligheter som redan finns inom ramen för den

kommunala upphandlingen. Offentlig upphandling är ett av samhällets mest kraftfulla medel för att fasa ut farliga ämnen ur många konsumentnära produkter. En målinriktad upphandling skapar därför incitament för kommunala leverantörer att kunna leverera produkter och varor som inte ger upphov till hälso- och miljörisker. Upphandlingsmyndigheten har tagit fram vägledning och kravpaket till den offentliga upphandlingen med syftet att skydda barns vardag och de miljöer där barn vistas.

Minska barns exponering för farliga ämnen

I arbetet med att minska riskerna med farliga ämnen är barn och ungdomar särskilt viktiga. Barn och ungdomar är mer sårbara än vuxna för påverkan från farliga ämnen, eftersom deras utveckling bland annat är beroende av komplexa hormonella system. Hjärnans utveckling kan påverkas liksom nervsystemet, fortplantningssystemet, immunsystem och olika inre organ. Störningar på denna utveckling kan få stora konsekvenser senare i det vuxna livet.

Barn är också mer sårbara än vuxna eftersom deras biologiska och fysiska aktivitet samt sociala beteende skiljer sig från en vuxen individs. Barn äter, dricker och andas mer än vuxna i förhållande till sin kroppsvikt. De mindre barnen exponeras genom att de suger och tuggar på saker. De vistas

också nära golvet där de utsätts för kemikalier som binds till damm. Allt detta gör att barn i förhållande till sin vikt riskerar att få i sig högre halter av många kemikalier jämfört med vuxna. Under barndomen och ungdomen sker exponering för kemikalier framför allt i hemmet men även i förskolan och i skolan där barnen tillbringar en stor del av sin tid.

Hormonstörande ämnen kräver försiktighet

Det sker allt fler upptäckter som tyder på att så kallade hormonstörande ämnen kan skada människans fortplantning samt påverka såväl det ofödda barnet som barnets senare utveckling. Denna typ av störningar har iakttagits hos djur, både i djurförsök och i naturen. Epidemiologiska studier¹ tyder på att påverkan av hormonstörande ämnen i fosterstadiet kan leda till sjukdomar senare i livet som vuxen. I vilken utsträckning dessa effekter på människan kan kopplas till exponering för kemikalier är dock fortfarande oklart. Utgångspunkten måste vara att åtgärder i enlighet med försiktighetsprincipen ska vidtas även när det råder vetenskaplig osäkerhet om riskerna.

---

¹ Epidemiologi är vetenskapen om sjukdomars utbredning, orsaker och förlopp

LOKALT MILJÖMÅL FÖR GIFFRFRI MILJÖ

Kommunfullmäktige fastställde 2008 ett lokalt miljömål för giftfri miljö som en nedbrytning av det nationella miljömålet *Göteborg ska vara så giftfritt att inte människor eller miljö påverkas negativt (2050)*. Kemikalieplanen beskriver Göteborgs Stads arbetssätt och prioriteringar för att uppnå Giftfri miljö.

Delmål för giftfri miljö

- Minskad förekomst av miljögifter i barns vardag (2020)
- Utfasningsämnen ska inte användas eller släppas ut i Göteborg (2020)
- Föreområden i Göteborg ska inte orsaka skada på människors hälsa eller miljö (2025)

Kemikalieplanen fokuserar på de två första delmålen ovan.

Göteborgs stads miljöprogram

I miljöprogrammet och dess handlingsplan finns åtgärder som stöder genomförandet av kemikalieplanen och stadens interna kemikaliearbete.

BYGGPROCESSEN OCH STADSUTVECKLINGEN PÅVERKAR

Byggarvaror är den i särklass största varugruppen sett till inköpsvolym och kostnad i Göteborg Stad. *Gemensam byggprocess* och *Program för miljöanpassat byggande* är pågående arbeten som väger in kemikalieplanens prioriteringar och tar hänsyn till kemika-

liefrågor och substitution av farliga ämnen i byggarvaror. Genom det förebyggande arbetet med substitution finns förutsättningar att undvika framtida problem med miljögifter i byggnader.

MILJÖBALKEN OCH ARBETSMILJÖLAGSTIFTNINGEN

Miljöförvaltningens tillsyn av stadens egna verksamheter kommer att kunna driva på processen att införa åtgärderna i planen som syftar till att följa lagstiftningen. Ambitionsnivån i planen är att alla verksamheter minst ska följa lagstiftningen men innebär också ett gemensamt åtagande att gå steget längre och arbeta med substitution av de farligaste ämnena för att nå miljömålet Giftfri miljö. Det systematiska arbetssättet genom kemikalieplanen leder till minskad användning av kemikalier och driver på substitutionsarbetet samt utfasningen av de farligaste ämnena.

Miljöbalken lägger ett stort ansvar på varje verksamhetsutövare att se till att verksamheten inte skadar hälsa och miljö, att arbeta för att minska miljöpåverkan och att ha kunskap för att kunna uppfylla miljöbalkens krav. Detta är en följd av de allmänna hänsynsreglerna – kunskapskravet, försiktighets- och produktvalsprincipen. Produktvalsprincipen innebär till exempel en skyldighet att undvika att använda eller sälja sådana kemiska produkter eller biotekniska organis-

mer som kan befaras medföra risker för människors hälsa eller miljön, om de kan ersättas med sådana produkter som kan antas vara mindre farliga.

Kemikalier omfattas inte bara av miljölagstiftningen utan även av arbetsmiljölagstiftningen och reglerna är delvis samordnade. I arbetsmiljölagstiftningen är arbetsgivaransvaret och den enskilde arbetstagarens ansvar tydligt reglerat. För arbetsgivaren innebär det ett ansvar att organisationen har kunskap, rutiner och kontroll över kemikaliehanteringen så att arbetsmiljöriskerna minimeras för medarbetarna. För den enskilde medarbetaren innebär det bland annat att följa rutiner och skyddsinstruktioner för att skydda sig själv och kollegorna från ohälsa och olycksfall. Arbetsmiljöverket är tillsynsmyndighet.

Åtgärder

Kemikalieplanen utvärderas och revideras av miljöförvaltningen

Pådrivande kemikalieråd

För att arbetet med kemikalieplanen ska bli effektivt och drivas framåt finns kemikalierådet som leds av miljöförvaltningen. För att få en bred praktisk kompetens deltar representanter från andra förvaltningar och bolag i kemikalierådet. Varje verksamhet i staden har eget ansvar för sitt miljöarbete och att följa lagstiftningen. Förvaltningen inköp och upphandling ingår i kemikalierådet utifrån sitt uppdrag. Kemikalierådet kommer i första hand att vara rådgivande. Här nedan följer exempel på kemikalierådets uppdrag vilket också kan kompletteras utifrån verksamheternas behov.

KEMIKALIERÅDETS UPPDRAG

- samordna och stötta kemikaliearbetet i förvaltningar och bolag
  - ta fram material som stöd till förvaltningar och bolag
  - samordna kommunikation och utbildning om kemikalieplanens prioriteringar
  - stödjer användningen av kommungemensamt systemstöd för kemikaliehantering
  - utvärdera redovisningar av utfasningsämnen i märkningspliktiga kemiska produkter
  - delta i arbetet med att ta fram kemikaliekraV för prioriterade varor och produkter
  - ta fram underlag för förfrågan om SVHC-ämnen (Substances of Very High Concern) och hormonstörande ämnen i övriga varor
- utvärdera redovisningar av SVHC-ämnen och hormonstörande ämnen i varor
  - följa upp kemikalieplanens indikatorer
  - föreslå revideringar av åtgärderna i kemikalieplanen
  - samverka med och påverka stadens leverantörer

BARNS MILJÖER

Det är viktigt att jobba förebyggande i alla miljöer där barn och unga vistas.

Giftfri förskola

Förskolan är den plats där många små barn vistas större delen av sin vakna tid. Det är därför viktigt att se till att inga produkter och varor som byggs in och används i förskolemiljön innehåller kemikalier med oönskade egenskaper. För att kunna skapa en giftfri förskola behöver flera olika förvaltningar och bolag i Göteborg fortsätta arbeta tillsammans, däribland stadsdelsförvaltningarna, förskoleförvaltningen, grundskoleförvaltningen, lokalförvaltningen och förvaltningen inköp och upphandling. Miljöförvaltningen ska genom kemikalierådet samordna stadens arbete med en giftfri förskola.

Andra miljöer i barns vardag

Arbetet med andra miljöer där barn vistas, är ett ansvar för flera av stadens verksamheter. Det gäller till exempel sådana miljöer som omfattar boende, fritids- och idrottsaktiviteter.

Åtgärd: Leda en stödfunktion i staden för kemikalieplanen – ett kemikalieråd.

Ansvarig: Miljö- och klimatnämnden

Tidsplan: 2018–2020

Ekonomiska konsekvenser: Finansiering krävs av en tjänst för miljöförvaltningen och av sammanlagt en tjänst för andra förvaltningar och bolag. Ska rymmas inom befintlig ram. Extra resurser kan behövas för köp av externa tjänster.

Dokumentera och redovisa användningen av kemiska produkter

Alla verksamheter inom Göteborgs Stad ska dokumentera och kunna redovisa sin användning av märkningspliktiga kemiska produkter med ingående ämnen. Detsamma gäller användningen av märkningspliktiga kemiska produkter genom inköpta tjänster och i entreprenadverksamhet. Göteborgs Stad tillhandahåller ett gemensamt IT-stöd för registrering av kemiska produkter som gör det möjligt att registrera och redovisa användningen av kemiska produkter med ingående ämnen och få information om ingående ämnens farlighet. Förvaltningar och bolag i Göteborgs Stad kan ansluta sig till systemet.

DOKUMENTERA

Dokumentationen, ska omfatta

- produktens namn
- produktens klassificering
- produktens användningsområde och årsförbrukning
- ingående ämnen med namn, CAS-nummer och koncentration
- ingående ämnens H-fraser eller riskfraser.

Denna information finns i respektive produkts säkerhetsdatablad. Kemikalierrådet tar efter behov fram ytterligare underlag som stöd till hur och vad som ska dokumenteras.

REDOVISA

Användningen av utfasningsämnen i märkningspliktiga kemiska produkter ska årligen redovisas till miljöförvaltningen. Redovisningen ska innehålla samma uppgifter som dokumentationen ovan.

Uppgifterna ska göra det möjligt att identifiera olika grupperingar av kemiska produkter där utfasningsämnen kan vara svåra att fasa ut. Det kan till exempel vara processkemikalier eller kemikalier för laboratorieverksamhet. För dessa produktgrupper kan det krävas ett mer omfattande substitutionsarbete som kan samordnas av kemikalierrådet.

UPPFÖLJNING AV ÅTGÄRDEN

Åtgärden följs upp i stadens miljörapport. Följande indikatorer ska redovisas.

- antal/andel förvaltningar och bolag som dokumenterar användningen av märkningspliktiga kemiska produkter, med ingående ämnen, i egen verksamhet.
- antal/andel förvaltningar och bolag som dokumenterar användningen av märkningspliktiga kemiska produkter, med ingående ämnen, genom inköpta tjänster och i entreprenadverksamhet.

Åtgärd: Dokumentera användningen av märkningspliktiga kemiska produkter. Redovisa användningen av utfasningsämnen i kemiska produkter.

Ansvariga: Alla nämnder och styrelser

Tidsplan: 2018–2020

Ekonomiska konsekvenser: Ska rymmas inom befintlig ram.

Fasa ut farliga ämnen i kemiska produkter

Utfasningsämnen inklusive hormonstörande ämnen på SIN-listan ska fasas ut i märkningspliktiga kemiska produkter. Utfasningen ska gälla den egna användningen i förvaltningens/bolagets verksamhet och användningen av märkningspliktiga kemiska produkter genom inköpta tjänster och i entreprenadverksamhet.

FASA UT

Dokumentationen av användningen av kemiska produkter ligger till grund för utfasningen av märkningspliktiga kemiska produkter som innehåller farliga ämnen. Alla verksamheter ska så långt det är möjligt i första hand ersätta utfasningsämnen inklusive hormonstörande ämnen på SIN-listan. I andra hand ska riskminskningsämnen fasas ut.

UPPFÖLJNING AV ÅTGÄRDEN

Åtgärden följs upp i stadens miljörapport. Följande indikatorer ska redovisas i miljörapporten.

- mängd och antal utfasningsämnen i kemiska produkter som används i egen verksamhet av förvaltningar och bolag.
- mängd och antal utfasningsämnen i kemiska produkter som används genom inköpta tjänster och i entreprenadverksamhet av förvaltningar och bolag.

Åtgärd: Fasa ut farliga ämnen i märkningspliktiga kemiska produkter.

Ansvariga: Alla nämnder och styrelser

Tidsplan: 2018–2020

Ekonomiska konsekvenser: Ska rymmas inom befintlig ram.

Ställ kemikaliekrav vid upphandling

Denna åtgärd är uppdelad i *A. Specifika kemikaliekrav* på sidan 12 och *B. Ämnen i övriga varor ska redovisas* på sidan 14.

Göteborgs Stad upphandlar och köper in varor, produkter, tjänster och entreprenader för stora belopp. Att ställa kemikaliekrav vid upphandlingen av dem ger stora möjligheter att minska användningen av de farligaste ämnena. Vid alla upphandlingar gäller att undvika ämnen med de egenskaper som redovisas i Göteborgs Stads prioriteringslista, se sid 15. Användningen i barns vardag prioriteras i första hand.

För dessa varor och produkter är det nödvändigt och möjligt att ställa längre gäende krav med stöd av Upphandlingsmyndighetens kravpaket för Giftfri förskola, miljömärkningar som Svanen, Bra miljöval och EU Ecolabel eller motsvarande. Principen ska vara att staden ska ställa kemikaliekrav på de prioriterade varorna och produkterna genom att använda befintliga verktyg (se åtgärd A).

A. PRIORITERADE VAROR OCH PRODUKTER

Specifika krav ska ställas på

- byggprodukter
- möbler och inredning
- textilier
- elektriska och elektroniska produkter
- lek- och hobbymaterial
- kemiska produkter
- kosmetiska (och hygieniska) produkter
- livsmedel
- varor som kommer i kontakt med livsmedel

Ovanstående prioritering är gjord utifrån barns vardag, användningsmönster och sannolikheten att det här kan finnas farliga ämnen. Urvalet baseras på Kemikalieinspektionens rapporter Handlingsplan för giftfri vardag 2011–2014 och strategi för effektiv tillsyn över kemikalier i varor där barnperspektivet är centralt.

B. ÖVRIGA VAROR

För övriga varor handlar det om att få in redovisningar som informerar om innehållet av farliga ämnen för att senare kunna göra ytterligare prioriteringar.

VAROR OCH PRODUKTER I LAGSTIFTNING

I upphandlingen ses allt vi köper in, som inte är tjänster och entreprenader, som varor. Här finns en skillnad när vi talar om varor utifrån lagstiftningens definitioner och begränsningar av farliga ämnen vilket är viktigt i kemikalieplanen. Begränsningar av farliga ämnen i varor regleras av olika lagstiftningar beroende på användningsområdet. Livsmedel och material som kommer i kontakt med livsmedel regleras i livsmedelslagstiftningen. Kosmetiska och hygieniska produkter regleras i läkemedelslagstiftningen. Begränsningen av farliga ämnen och märkningen av kemiska produkter regleras i kemikalielagstiftningen, som till stora delar är harmoniserad med EU genom Reach-förordningen. I Reach skiljer man på begreppet kemisk produkt och vara vilket vi också gör i kemikalieplanen.

En *vara* definieras som ett föremål som under sin produktion får en särskild form, yta eller design, vilken i större utsträckning än dess kemiska sammansättning avgör funktionen. Till exempel en stol eller en docka.

Med *kemisk produkt* menas rena ämnen (grundämne eller förening) eller en blandning av ämnen (eller föreningar). Till exempel rengöringsmedel eller färg.

A. Specifika kemikaliekrav

Vid alla upphandlingar gäller att undvika ämnen med farliga egenskaper i både kemiska produkter och varor. Vilka de farliga egenskaperna är redovisas i Göteborgs Stads prioriteringar, se sidan 15. Grundkravet är att SVHC-ämnen och hormonstörande ämnen på SIN-listan inte ska förekomma i halter över 0,1 procent. För vissa prioriterade varor och produkter som förekommer i barns vardag ska mer långtgående specifika kemikaliekrav ställas.

SPECIFIKA KEMIKALIEKRAV

För varje upphandling som omfattar prioriterade varor och produkter vilka förekommer i barns vardag ska specifika kemikaliekrav tas fram. Alla krav som ställs ska vara uppföljningsbara och tillvägagångssättet för uppföljningen ska vara formulerad när kravet ställs.

Kemiska analyser kan vara kostsamma men är effektiva för att påvisa om önskade kemiska ämnen finns i upphandlade/inköpta varor. Det är möjligt att i förfrågningsunderlag precisera att stickprov kommer att tas från det upphandlade sortimentet och att leverantören ska bekosta kemiska analyser av ett antal utpekade ämnen.

Principen är att staden inte ska bygga upp egna system för att ställa kemikaliekrav utan i stället använda befintliga verktyg, såsom Upphandlingsmyndighetens kravpaket. Alternativt tas

kraven fram utifrån de kriterier för kemikalier som används av miljömärkningarna som Svanen, Bra Miljöval och EU Ecolabel. Upphandlingsmyndigheten har tagit fram kemikaliekrav inom området Giftfri förskola för avtalsområdena leksaker, inredning och textilier, möbler samt köks- och serveringsutrustning.

För byggbranschen finns bedömningskriterier i Byggvarubedömningen, Basta och Sunda Hus som stöd i utfasningsarbetet. Byggvarubedömningen finns tillgänglig som bedömningssystem för alla stadens verksamheter.

Byggvaror

Byggbranschen har kommit långt i sitt arbete med giftfritt byggande. I första hand ska farliga ämnen i varor fasas ut enligt prioriteringslistans tabell 1.1 (utfasningsämnena) och tabell 1.2 (hormonstörande ämnen). Grundkravet är att SVHC-ämnen på kandidatförteckningen inte ska förekomma i halter över 0,1 procent. Överväg haltkrav som är lägre än 0,1 procent.

Lek- och hobbymaterial

Omfattar leksaker och andra varor för inomhus- och utomhusbruk som är avsedda för barns och ungdomars dagliga lekar och aktiviteter. SVHC-ämnen och hormonstörande ämnen i prioriteringslistan ska inte förekomma i halter över 0,1 procent. Upphandlingsmyndighetens krav ska beaktas.

I Göteborgs Stad har kommunfullmäktige beslutat om att förhindra spridning av mikroplaster till naturen. Glitterprodukter är exempel på sådana material som identifierats innehålla mikroplaster och ska därför inte användas i stadens verksamheter.

Möbler och inredning, textilier, elektriska och elektroniska produkter

För möbler, inredning, textilier samt elektriska och elektroniska produkter bör upphandlingsunderlaget tas fram utifrån Upphandlingsmyndighetens eller miljömärkningskriterier. Upphandlingsunderlaget bör tas fram utifrån de kriterier som går längst. SVHC-ämnen och hormonstörande ämnen i prioriteringslistan ska inte förekomma i halter över 0,1 procent.

Kemiska produkter

För kemiska produkter finns Upphandlingsmyndighetens krav, miljömärkningskriterier från Svanen, Bra Miljöval och EU Ecolabel. Vid upphandling av sådana produkter ska krav i första hand ställas utifrån de kriterier som går längst. Överväg haltkrav som är lägre än 0,1 procent för utfasningsämnena och hormonstörande ämnen i prioriteringslistan.

Kosmetiska (och hygieniska) produkter

För kosmetiska (och hygieniska) produkter finns Upphandlingsmyndighetens krav samt miljömärkningskriterier från Svanen, Bra miljöval och EU Ecolabel. Vid upphandling av sådana produkter ska kemikaliekrav i första hand ställas utifrån de kriterier som går längst. Överväg haltkrav som är lägre än 0,1 procent för utfasningsämnen och hormonstörande ämnen i prioriteringslistan.

Livsmedel och material som kommer i kontakt med livsmedel

Överväg haltkrav som är lägre än 0,1 procent för SVHC-ämnen och hormonstörande ämne i prioriteringslistan. Ytterligare krav på halter av bekämpningsmedel och tungmetaller ska övervägas. Upphandlingsmyndigheten har kriterier för livsmedel som kan följas.

I Göteborgs Stad har kommunfull-

mäktige beslutat om förbud mot användningen av bisfenol-a i material som kommer i kontakt med livsmedel. Kommunfullmäktige har också beslutat om att allt kött som köps in ska vara ekologiskt samt att andelen ekologiska livsmedel ska öka.

UPPFÖLJNING AV ÅTGÄRDEN

Åtgärden följs upp i stadens miljörapport. Följande indikatorer ska redovisas.

- antal/andel ställda specifika kemikaliekrav i ramavtalsupphandlingar
- antal/andel uppföljda specifika kemikaliekrav i ramavtalsupphandlingar.

Åtgärd: A. Ställa specifika kemikaliekrav vid upphandling av prioriterade varor och produkter.

Ansvariga: Alla nämnder och styrelser.

Tidsplan: 2018–2020

Ekonomiska konsekvenser: Ska rymmas inom befintlig ram. Kemikalierådets arbete innebär samordningsvinster.

B. Ämnen i övriga varor ska redovisas

Målet för övriga varor, det vill säga andra varor än de med specifika kemikaliekraV, är att skapa en rutin för att fråga leverantören om innehållet av farliga ämnen. Leverantören ska kunna informera om SVHC-ämnen och hormonstörande ämnen på SIN-listan ingår eller inte ingår i halter över 0,1 procent i varan.

Redovisningen av SVHC-ämnen och hormonstörande ämnen ska fungera som ett underlag om vilka ämnen som kan förekomma i olika varugrupper och vilka varugrupper som kan kräva ett mer omfattande substitutionsarbete.

Att redovisa om SVHC-ämnen ingår i halter över 0,1 procent är en skyldighet för leverantören i enlighet med informationsplikten i artikel 33 till Reach-lagstiftningen. Det är däremot ingen skyldighet att redovisa att de inte ingår. Det här ses som ett utvecklingsprojekt inom kemikalierådets uppdrag. En identifierad väg att arbeta med detta är i dialog med leverantörer inom olika branscher.

Det ska finnas ett färdigt stödmaterial som ska användas vid förfrågan om SVHC-ämnen och hormonstörande ämnen. Stödmaterialiet ska tas fram av kemikalierådet. Av materialet ska framgå att Göteborgs Stad arbetar för att fasa ut SVHC-ämnen och hormonstörande ämnen på SIN-listan i varor.

UPPFÖLJNING AV ÅTGÄRDEN

Åtgärden följs upp i stadens miljörapport. Följande indikatorer ska redovisas.

- antal/andel tillfrågade leverantörer som redovisar om SVHC-ämnen och hormonstörande ämnen ingår i varor som upphandlas.

Åtgärd: Ta fram och använd underlag för redovisning av SVHC-ämnen och hormonstörande ämnen i övriga varor.

Ansvariga: I första steget nämnden för inköp och upphandling i samarbete med miljö- och klimatnämnden inom kemikalierådets arbete. I förlängningen även övriga nämnder och styrelser.

Tidsplan: 2018–2020

Ekonomiska konsekvenser: Ska rymmas inom befintlig ram. Kemikalierådets arbete innebär samordningsvinster.

Göteborgs Stads prioriteringar

Prioritering av ämnesegenskaper och ämnen som inte ska användas.

Göteborgs Stads prioritering utgår från ämnens egenskaper med samma definition som återfinns i kemikalieinspektionens Prio-verktyg. Särskilt farliga kemiska ämnen delas in i

1. utfasningsämnen och
2. riskminskningsämnen.

De flesta utfasningsämnen har särskilt allvarliga egenskaper, som till exempel cancerframkallande, mutagena eller hormonstörande. Se tabell 1.1. Riskminskningsämnen har farliga egenskaper som till exempel är giftiga, allergiframkallande och miljöfarliga för vattenmiljön. Se tabell 2. De allergiframkallande ämnena är särskilt viktiga att ha fokus på och fasa ut enligt Kemikalieinspektionens handlingsplan för en giftfri vardag.

Det saknas i nuläget EU-gemensamma kriterier för hormonstörande ämnen, vilket i praktiken innebär att endast ett fåtal ämnen har en EU-gemensam klassificering som hormonstörande. Hormonstörande ämnen väcker så stor betänklighet och ingår i så många vardagsprodukter att arbetet med att fasa ut dem måste påbörjas i enlighet med försiktighetsprincipen. I väntan på kriterier för hormonstörande ämnen ska hormonstörande ämnen på SIN-listan inkluderas som utfasningsämnen i det interna kemikaliearbetet i Göteborgs Stad. Se tabell 1.2.

Genom att ställa specifika krav på prioriterade varor och produkter i barns miljöer, är ambitionen att arbeta

förebyggande och gå steget längre än lagstiftningen. Man ska kunna välja så miljöanpassat som möjligt eller ställa motsvarande krav.

KEMISKA OCH KOSMETISKA PRODUKTER

När det gäller kemiska produkter omfattar kemikalieplanen de produkter som är märkningspliktiga. Kosmetiska produkter omfattar även hygieniska produkter. I första hand ska utfasningsämnen inklusive hormonstörande ämnen på SIN-listan fasa ut. I andra hand ska riskminskningsämnen fasa ut.

Det är möjligt att gå steget längre med dessa produkter och välja det som är bäst ur miljösynpunkt med stöd av motsvarande kriterier för befintliga miljömärkningar.

I barns miljöer kan riskminskningsämnen vara lika viktiga att fasa ut som utfasningsämnen. Det gäller till exempel allergiframkallande ämnen till exempel parfymer och ämnen som är giftiga.

PRIORITERADE VAROR OCH LIVSMEDEL

Valet av varor som staden ska fokusera på i första hand är gjort utifrån barns miljöer. De varor som är prioriterade i Göteborgs Stad är

- byggvaror
- möbler och inredning
- textilier
- elektriska och elektroniska produkter
- lek- och hobbymaterial
- livsmedel och material som kommer i kontakt med livsmedel

I första hand ska SVHC-ämnen (Substances of Very High Concern, ämnen på kandidatförteckningen) och hormonstörande ämnen på SIN-listan fasa ut. I andra hand ska övriga utfasningsämnen fasa ut.

Målet är att Göteborgs Stad inte ska använda utfasningsämnen inklusive hormonstörande ämnen på SIN-listan. Avgränsningen till SVHC-ämnen för varor (utfasningsämnen upptagna på kandidatförteckningen) grundar sig i att det för de flesta varor inte krävs någon information om ingående kemiska ämnen från leverantören och att leverantörernas kunskap kan vara bristfällig. Enligt informationsplikten i artikel 33 i Reach, krävs dock att leverantören lämnar information om innehållet av SVHC-ämnen, när halten av ämnet överstiger 0,1 viktprocent i varan.

Tabell 1.1

Utfasningsämnen

Utfasningsämnen är utpekade av Kemikalieinspektionen som ämnen som har så allvarliga egenskaper att de inte bör användas. Kriterierna för urvalet av denna grupp är hämtade från det nationella miljömålet Giftfri miljö. Ämnen som har dessa egenskaper identifieras enklast med hjälp H-fraser enligt CLP (förordningen om Classification Labelling and Packaging).

Informationen i tabellen är hämtad från Kemikalieinspektionens webbplats, www.kemi.se.

Egenskap	Klassificering enligt CLP-förordningen för att fastställa egenskapen, H=H-fras
Cancerframkallande	H350: Kan orsaka cancer
Mutagent	H340: Kan orsaka genetiska defekter
Reproduktionstoxiskt	H360: Kan skada fertiliteten eller det ofödda barnet
Hormonstörande	Se tabell 1.2
Särskilt farliga metaller	kadmium, kvicksilver och bly
PBT /vPvB	Persistenta, Bioackumulerande, Toxiska / mycket Persistenta, mycket Bioackumulerande
Ozonstörande ämnen	EUH059: Farligt för ozonskiktet H420: Skadar folkhälsan och miljön genom att förstöra ozonet i övre delen av atmosfären

Tabell 1.2

Hormonstörande ämnen

Kemikalieinspektionen definierar hormonstörande ämnen som utfasningsämnen, se tabell 1.1. Det saknas dock i nuläget gemensam klassificering av hormonstörande ämnen. Med anledning av att hormonstörande ämnen väcker stor betänklighet ska försiktighetsprincipen tillämpas. I Göteborgs Stad ska därför de hormonstörande ämnena som är upptagna på SIN-listan inkluderas som utfasningsämnen. Ämnen som har dessa egenskaper identifieras enklast med hjälp av CAS-nummer. Informationen i tabellen är hämtad ur SIN-databasen, www.chemsec.org. Observera att listan i SIN-databasen uppdateras allt eftersom.

Listan över hormonstörande ämnen som ska fasas ut (SIN-listan) uppdateras två gånger om året. Du hittar den uppdaterade listan på Göteborgs Stads intranäts temasida [Miljöarbete i staden under Praktiskt miljöarbete/Kemikalier](#).

CAS-nummer	Ämne	Ämnesgrupp
100532-36-3	Fenol, 4-(5- metylhexyl)-	Alkylfenoler
102570-52-5	Fenol, 4-(3- metylhexyl)-	
104-35-8	4-Nonylfenolmonoetoxylate	
104-40-5	p-Nonylfenol	
1139800-98-8	Fenol, 4-(4- metylhexyl)-	
127087-87-0	4-Nonylfenol, grenad, etoxilerad	
128-37-0	Butylhydroxitoluen	
140-66-9	4-(1,1,3,3-tetrametylbutyl)fenol	
142731-63-3	4-(1-etyl-1,4-dimetylpentyl)fenol	
14409-72-4	26-(4-Nonylfenoxi)-3,6,9,12,15,18,21,24-okta-oxahexacosan -1-ol	
156609-10-8	4-TERT-NONYLPHENOLDIETHOXYLATE	
17404-66-9	p-(1-metyloktyl)fenol	
1824346-00-0	Fenol, 4-[2metyl-1-(1- metyletyl)propyl]-	
186825-36-5	4-(1-etyl-1,3-dimetylpentyl)fenol	
1987-50-4	4-heptylfenol	
20427-84-3	2-[2-(4-nonylfenoxi)etoxi]etanol	
2315-61-9	Etanol, 2-[2- [4-(1,1,3,3-tetrametylbutyl)fenoxi] etoxi]-	
2315-67-5	2-[4-(1,1,3,3-tetrametylbutyl)fenoxi]etanol	
2497-59-8	20-[4-(1,1,3,3-tetrametylbutyl)fenoxi]-3,6,9,12,15,18-hexaoxaicosan-1-ol	
25013-16-5	Butylhydroxianisol (BHA)	

CAS-nummer	Ämne	Ämnesgrupp
25154-52-3	Nonylfenol	
26027-38-3	4-nonylfenoletoxilat	
26543-97-5	p-isononylfenol	
27193-28-8	Fenol, (1,1,3,3-tetrametylbutyl)-	
27942-27-4	20-(4-nonylfenoxi)-3,6,9,12,15,18-hexaoxaicosan-1-ol	
288864-02-8	Fenol, 4-tert-heptyl-	
30784-27-1	Fenol, 4-(1-etyl-1,2-dimetylpropyl)-	
30784-30-6	p-(1,1-dimetylheptyl)fenol	
30784-31-7	Fenol, 4-(1,1-dimetylpentyl)-	
30784-32-8	Fenol, 4-(1-etyl-1-metylbutyl)-	
33104-11-9	Fenol, 4-(1,1,3-trimetylbutyl)-	
34166-38-6	17-(4-nonylfenoxi)-3,6,9,12,15-pentaoxaheptadekan-1-ol	
37205-87-1	Isononylfenoletoxilat	
37872-24-5	Fenol, 4-(1,1-dietylpropyl)-	
52427-13-1	4-(1-etyl-1-metylhexyl)fenol	
6465-71-0	Fenol, 4-(1-propylbutyl)-	
6465-74-3	Fenol, 4-(1-etylpentyl)-	
68412-54-4	Grenad nonylfenoletoxilat	
6863-24-7	Fenol, 4-(1-metylhexyl)-	
68987-90-6	Poly(oxy-1,2-etandiyl), alfa-(oktylfenyl)-omega-hydroxy-grenad	
71945-81-8	Fenol, 4-(1,3-dimetylpentyl)-	
72624-02-3	Fenol, heptyl derivat.	
72861-06-4	Fenol, 4(1,1,2,2tetrametylpropyl)-	
7311-27-5	2-[2-[2-[2-(4-nonylfenoxi)etoxi]etoxi]etoxi]etanol	
84852-15-3	4-Nonylfenol, grenad	
854904-92-0	Fenol, 4-(1-etyl-3-metylbutyl)-	
854904-93-1	Fenol, 4-(1,2-dimetylpentyl)-	
857629-71-1	Fenol, 4-(1,4-dimetylpentyl)-	
861010-65-3	Fenol, 4-(1-etyl-2,2-dimetylpropyl)-	
861011-60-1	Fenol, 4-(1,1,2-trimetylbutyl)-	
9002-93-1	Polyetylenglykol p-(1,1,3,3-tetrametylbutyl)fenyleter	

CAS-nummer	Ämne	Ämnesgrupp
9016-45-9	Nonylfenoletoxilat	
9036-19-5	4-(1,1,3,3-Tetrametylbutyl)fenol, etoxilerad	
90481-04-2	Fenol, nonyl-, grenad	
911370-98-4	Fenol, 4-(3-etylpenyl)-	
911371-06-7	Fenol, 4-(1,2,2-trimetylbutyl)-	
911371-07-8	Fenol, 4-(1,3,3-trimetylbutyl)-	
98-54-4	4-tert-Butylfenol	
131-55-5	2,2',4,4'-Tetrahydroxibensofenon	Bisfenoler
611-99-4	4,4'-Dihydroxibensofenon	
620-92-8	Bisfenol F	
80-05-7	Bisfenol A	
80-09-1	Bisfenol S	
79-94-7	Tetrabrombisfenol A (TBBPA)	Bisfenoler/ Polyhalogenerade aromater
117-84-0	Dioktylftalat	Ftalater
28553-12-0	Diisononylftalat	
3648-20-2	Diundecylftalat (DuDP)	
68515-48-0	1,2-bensendikarboxylsyra, di-C8-10-alkyl ester, grenad,	
68515-49-1/ 26761-40-0	Diisodecylftalat (DiDP)	
84-61-7	Dicyklohexylftalat (DCHP)	
84-66-2	Dietylftalat (DEP)	
84-75-3	Dihexylftalat (DHP)	
94-13-3	Propylparaben; propyl 4-hydroxybenzoate	Parabener
94-26-8	Butylparaben; butyl 4-hydroxybenzoate	
1763-23-1	Heptadekafluorooktan-1-sulfonsyra (PFOS)	Perfluorerade ämnen
2795-39-3	Perfluoroktansulfonsyra, kaliumsalt	
29081-56-9	Perfluoroktansulfonsyra, ammoniumsalt	
29457-72-5	Perfluoroktansulfonsyra, litiumsalt	
335-67-1	Perfluoroktansyra (PFOA)	
4151-50-2	Perfluoroktansulfonamid (PFOSA)	
70225-14-8	Perfluoroktansulfonsyra, dietanolaminsalt	
1163-19-5	DekaBDE; Dekabromdifenyleter	Polyhalogenerade aromater
118-79-6	2,4,6-Tribromfenol	
87-86-5	Pentaklorfenol (PCP)	

CAS-nummer	Ämne	Ämnesgrupp
1067-29-4	bis(Tripropyltenn)oxid	Tennföreningar
1461-22-9	Tributyltennklorid	
2279-76-7	Tripropyltennklorid	
56573-85-4	Tributyltenn	
639-58-7	Trifenyltennklorid	
668-34-8	Trifenyltennjon (TPhT)	
683-18-1	Dibutyltenndiklorid	
688-73-3	Tributyltennhydrid	
761-44-4	Tripropyltennhydrid	
76-87-9	Trifenyltennhydroxid	
77-58-7	Dibutyltenndilaurat	
900-95-8	Trifenyltennacetat	
1002-53-5	Dibutyltenn (DBT)	
91-20-3	Naftalen	
63449-39-8	Klorparaffiner (CPs)	
127-18-4	Perkloretylen; tetrakloretylen	
12122-67-7	Zineb	
137-30-4	Ziram	
137-42-8	Metamnatrium	
137-26-8	Tiram	
15087-24-8	1,7,7-trimetyl-3-(fenylmetylen)bicyklo[2.2.1]heptan-2-on	
36861-47-9	3-(4-Metylbensyliden)-dl-kamfer	
5466-77-3/ 83834-59-7	Kanelsyra, p-metoxi-, etylhexylester	
100-02-7	4-Nitrofenol	
100-42-5	Styren	
108-46-3	Resorcinol	
110-54-3	Hexan	
115-86-6	Trifenylfosfat	
119-61-9	Bensofenon	
1222-05-5	Galaxolid	
131-56-6	2,4-Dihydroxibensofenon	
131-57-7	2-Hydroxi-4-metoxibensofenon	
1506-02-1/ 21145-77-7	Tonalid	

CAS-nummer	Ämne	Ämnesgrupp
1634-04-4	Metyl-tert-butyleter; MTBE	
33204-76-1	Quadrosilan; 2,6-cis-Difenylhexametylcyclotetrasiloxan	
3380-34-5	Triklosan	
556-67-2	Oktametylcyclotetrasiloxan	
75-15-0	Koldisulfid	
93925-00-9	Reaktionsprodukt av 1,3,4-tiadiazolidine-2,5-ditione, formaldehyd och 4-haptylfenol, grenad och linjär	

Tabell 2

Riskminskningsämnen

Riskminskningsämnen är utpekade av Kemikalieinspektionen som ämnen som bör ges särskild uppmärksamhet. Ämnena måste alltid bedömas i den aktuella användningen och utifrån den risk som då kan uppkomma. Ämnen som har dessa egenskaper identifieras enklast med hjälp av H-fraser.

Informationen i tabellen är hämtad från Kemikalieinspektionens webbplats, www.kemi.se.

Egenskap	Klassificering enligt CLP-förordningen för att fastställa egenskapen, H=H-fras
Mycket hög akut giftighet	H330: Dödlig vid inandning H310: Dödlig vid hudkontakt H300: Dödlig vid förtäring (Specifik organtoxicitet - enstaka exponering) H370: Orsakar organskador
Allergiframkallande	H334: kan orsaka allergi- eller astmasymtom eller andningssvårigheter vid inandning H317: Kan orsaka allergisk hudreaktion
Hög kronisk giftighet	H372: Orsakar organskador genom lång eller upprepad exponering
Mutagent	H341: Misstänks kunna orsaka genetiska defekter
Miljöfarligt, långtidseffekter	H410: Mycket giftig för vattenlevande organismer med långtidseffekter H413: Kan ge skadliga långtidseffekter på vattenlevande organismer
Potentiella PBT / vPvB	Potentiellt Persistenta, Bioackumulerande, Toxiska / mycket Persistenta, mycket Bioackumulerande

Ordlista

CAS-nummer

Identitetsnummer för kemiska ämnen som tilldelats av Chemical Abstract Services (CAS), en avdelning av The American Chemical Society. Syftet är att göra databassökningar enklare, eftersom kemikalier ofta har många namn.

CLP- förordningen

Förkortningen är engelsk och står för Classification, Labelling and Packaging vilket är namnet på den internationella och gemensamma kemikalielagstiftningen som reglerar klassificering, märkning och paketering av kemiska produkter.

Epidemiologi

Vetenskapen om sjukdomars utbredning, orsaker och förlopp.

Försiktighetsprincipen

Princip som nämns i flera internationella miljökonventioner, i miljöbalken och andra regelverk. Det finns ingen exakt definition, utan principen är mer ett förhållningssätt att i vissa lägen av försiktighetsskäl kunna agera utan exakta vetenskapliga bevis för att förhindra eventuella skador på människors hälsa och miljö. I miljöbalken är försiktighetsprincipen en del av hänsynsreglerna.

H-fras

Klassificering av kemiska ämnen och blandningar som talar om på vilket sätt en kemisk produkt är farlig. Klassificeringen ligger till grund för den

information om faran som ska förmedlas genom märkningen på förpackningen. Ämnen och blandningar klassificerade enligt den nya lagstiftningen om klassificering, märkning och förpackning av kemiska produkter, CLP förordningen (Classification Labelling and Packaging), innebär att enbart H-fraser används och ersätter R-fraser i den tidigare lagstiftningen. EUH-fraser är EU:s egna H-fraser.

Hormonstörande ämne

Ämne som påverkar hormonsystemet. Ämnen som stör balansen i kroppens hormonsystem kan ge upphov till en rad olika effekter som till exempel fortplantningsstörning eller missbildning, cancer, diabetes, hjärtkärlsjukdomar, benskörhet och skador på immunsystemet och nervsystemet. Se även tabell 1.2.

Hänsynsreglerna

De allmänna hänsynsreglerna finns i kapitel 2 i miljöbalken och ska förebygga negativa effekter av verksamheter och öka miljöhänsynen. Reglerna lägger ett stort ansvar på varje verksamhetsutövare att se till att verksamheten inte skadar hälsa och miljö, att arbeta för att minska miljöpåverkan och att ha kunskap för att kunna uppfylla miljöbalkens krav. Försiktighetsprincipen, produktvalsprincipen och hushållningsprincipen ingår bland annat i de allmänna hänsynsreglerna.

Informationsplikten enligt artikel 33 i Reach

Alla som tillverkar, importerar eller säljer varor som innehåller mer än 0,1 viktprocent av ett SVHC-ämne är skyldiga att tillhandahålla sina kunder (yrkesmässiga användare) sådan information att varan kan hanteras på ett säkert sätt. Denna information ska åtminstone omfatta ämnets namn.

Kandidatförteckningen

En lista kopplad till Reach där ämnen som har särskilt hälso- och miljöfarliga egenskaper finns upptagna, så kallade SVHC-ämnen. Det är den europeiska kemikaliemyndigheten Echa som står bakom listan som har funnits sedan oktober 2008.

Identifieringen av ämnen som kan hamna på kandidatförteckningen är en fortlöpande process, vilket innebär att nya ämnen kontinuerligt förs upp på listan. När ett ämne har tagits upp på Kandidatförteckningen ställer det vissa krav på företag som tillverkar, importerar eller använder ämnet när det gäller information, anmälan och tillstånd för ämnet. Ämnen från kandidatlistan förs succesivt över till bilaga XIV (i Reach) för att tillståndsprövas.

Kandidatförteckningen uppdateras två gånger per år, i juni och december. Följ länkar för att nå information om kandidatförteckningen och den senaste versionen; <https://www.kemi.se/hitta-direkt/lagar-och-regler/reach-forordningen/kandidatfor-teckningen>

Kemisk produkt

Kemisk produkt definieras som ett ämne eller en blandning av två eller flera ämnen. Ett ämne definieras som ett grundämne eller en förening av grundämnen.

Kosmetisk (och hygienisk) produkt

Kosmetiska och hygieniska produkter är produkter som är avsedda att användas på kroppen eller i munnen. Det huvudsakliga syftet med produkterna ska vara att rengöra, parfymera eller skydda hud, slemhinnor och tänder.

Märkningsplikt/ Märkningspliktig

Krav som framgår av Kemikalieinspektionens föreskrifter om klassificering och märkning av kemiska produkter (KIFS 2005:7) och förordning (EG) nr 1272/2008 och som gäller för att få släppa ut kemiska produkter på marknaden. Kraven innebär att kemiska produkter ska vara klassificerade och märkta med avseende på hälso- och miljöfarlighet.

Prioriterade varor

Ett begrepp som används i denna kemikalieplan och som syftar på varor för vilka mer långtgående specifika kemikaliekrav ska ställas på grund av sannolikheten att farliga ämnen finns i dem och utifrån deras användningsmönster.

Reach

Europeisk ramlag för kemikalier som ersätter stora delar av de kemikalierregler som gällde före den 1 juni 2007 i EU och i Sverige. Reglerna finns i en EG-förordning och ska därför tillämpas direkt av företagen, utan att översättas i svenska regler. Reach står för Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals. På svenska: Registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier. Förordningen trädde i kraft inom hela EU den 1 juni 2007.

Riskminskningsämne

Riskminskningsämnen är utpekade av Kemikalieinspektionen som ämnen som bör ges särskild uppmärksamhet. Ämnena måste alltid bedömas i den aktuella användningen och utifrån den risk som då kan uppkomma. Kriterierna för ämnen är framtagna mot bakgrund av vårt nationella miljömål för en Giftfri miljö och Reach. Riskminskningsämnen har egenskaper som gör att de uppfyller minst ett av kriterierna;

- mycket hög akut giftighet
- allergiframkallande
- mutagen, kategori 3
- hög kronisk giftighet
- miljöfarligt, långtidseffekter
- potentiell PBT/vPvB

Se även tabell 2.

SIN-listan

SIN står för Substitute It Now och är en förteckning över ämnen som är utvalda utifrån kriterierna för särskilt farliga ämnen (SVHC) i den europeiska lagstiftningen REACH. Bakom listan står Internationella Kemikalie-sekretariatet, ChemSec. Syftet med listan är att hjälpa företag och organisationer att påskynda utfasningen av särskilt farliga ämnen samt minska riskerna kopplade till hanteringen av de farliga ämnen som vi fortsätter att använda. Listan uppdateras kontinuerligt och omfattar 912 ämnen (mars 2018).

Substitution

Att byta ut en kemisk produkt, kemiskt ämne eller vara mot ett mindre riskabelt alternativ (annan produkt eller metod) som är likvärdigt för ändamålet.

SVHC-ämnen

SVHC står för *Substances of Very High Concern* det vill säga ämnen som inger mycket allvarliga betänkligheter. Det är ämnen som är upptagna på kandidatförteckningen och som kan bli föremål för tillståndsprövning genom Reach. Att föra upp ett ämne som SVHC-ämne på kandidatförteckningen är ett första steg i processen med att införa begränsningarna i användningen med hjälp av Reach.

Säkerhetsdatablad

Ett datablad med information i 16 punkter, bland annat farliga egenskaper, sammansättning/information om beståndsdelar och toxikologisk information, som alltid måste finnas för hälso- och miljöfarliga kemiska produkter. Säkerhetsdatabladets innehåll och format är reglerat i Reachförordningen. Distributörer och yrkesmässiga användare har i regel rätt att få säkerhetsdatablad från en tillverkare eller leverantör. Tidigare även benämnt varuinformationsblad.

Utfasningsämne

Utfasningsämnen är utpekade av Kemikalieinspektionen som ämnen som har så allvarliga egenskaper att de inte bör användas. Kriterierna för utfasningsämnena är framtagna mot bakgrund av vårt nationella miljömål för en giftfri miljö och Reach.

Utfasningsämnena har egenskaper som gör att de uppfyller minst ett av kriterierna;

- CMR, Cancerogen, Mutagen eller Reproduktionsstörande, kategori 1 och 2
- PBT/vPvB. Persistent, Bioackumulerande, Toxiskt/mycket Persistent, mycket Bioackumulerande
- särskilt farliga metaller: kvicksilver, kadmium, bly och deras föreningar
- hormonstörande
- ozonnedbrytande

Se även tabell 1.1.

Vara

En vara definieras i Reach som ett föremål som under produktionen får en särskild form, yta eller design, vilken i större utsträckning än dess kemiska sammansättning avgör funktionen.

Verksamhetsutövare

Den som bedriver eller ansvarar för en verksamhet, eller vidtar en åtgärd.

Ämne

Kemiskt grundämne och föreningar av grundämnena i naturlig eller tillverkad form.

Miljö- och klimatnämndens reglemente innebär ett ansvar att leda stadens miljöstrategiska processer, bland annat genom att ta fram planer och strategier för hela Göteborgs Stad. Miljöförvaltningen har på uppdrag av miljö- och klimatnämnden arbetat fram denna kemikalieplan.

Kemikalieplanen är ett styrande planerande dokument för alla förvaltningar och bolag inom Göteborgs Stad.